

Arvo Jäppinen
Ylijohtaja
Opetusministeriö
6.4.2006

ITK-päivien avaus ja Verkko-opetuksen laatupalkintojen jako Aulangolla

Hyvät ITK -päivien osallistujat,

Opetusministeriö julkisti nykyisen Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelman vuonna 2004. Ohjelman julkistamisella haluttiin antaa signaali, että opetussektorilla jatketaan edelleen määrätietoisesti koulutuksen ja tutkimuksen roolin vahvistamista tietoyhteiskunnan haasteiden mukaisesti.

Ohjelmalla haluttiin

- kehittää kansalaisten tietoyhteiskuntatietoja- ja taitoja
- vahvistaa monipuolisesti oppilaitosten mahdollisuuksia hyödyntää tieto- ja viestintäteknikkaa monipuolisesti toiminnassaan
- vakiinnuttaa tulokselliset ja taloudellisesti kestävät tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntävät toimintatavat koulutuksessa ja tutkimuksessa
- edistää tieto ja viestintäteknikan hyödyntämistä sosiaalisissa innovaatioissa.

Ohjelmassa esitettiin lukuisia toimenpiteitä opetushallinnolle sekä suosituksia muille toimijoille. Viellä käynnissä olevan ohjelmakauden osalta voidaan todeta, että sen aikana ei haluttu luoda uutta erilaista tulevaisuutta, vaan keskityttiin syventämään jo aikaisempien strategioiden aikana tunnistettuja vahvuuksia ja karsimaan uuden tekniikan automatisoimia rutiineja ja tarpeettomaksi käyneitä toimintakäytänteitä.

- edelleen koulut ja oppilaitokset ovat saaneet tukea verkottumiseen ja laitehankintoihin
- edelleen opettajille on tarjottu tieto- ja viestintäteknikan opetuskäyttöön valmentavaa täydennyskoulutusta,
- edelleen tieto- ja viestintäteknikkaa on edistetty opetuksessa määräaikailla projekteilla

- edelleen virtuaalikoulu, virtuaaliyliopisto ja virtuaaliammattikorkeakoulu ovat keskustelleet kehittämissyksiköiden vakiinnuttamisesta
- edelleen tekninen ja pedagoginen tuki on ollut riittämätöntä useimmissa oppilaitoksissa

Yleisesti voidaan jo nyt todeta, että kehityksen suuri trendi on kuitenkin ollut pääsääntöisesti positiivista. Pieniä viivästymisiäkin on toki koettu.

Tietoyhteiskunnan rakenteet oppilaitoksissa -kartoitus vuosilta 2000-2004 osoitti koulujen verkottumisen ja laitehankintojen kehittyneen positiivisesti.

- opiskelukäyttöön on saatu yhä enemmän työasemia (peruskoulut ja lukiot 8 opisk./työasema, ammatillinen koulutus 4 opisk./työasema)
- oppilaitosten tietoliikenneyhteydet ovat parantuneet
- internet-yhteydet ovat yhä yleisempiä työasemissa ja opetustiloissa
- opetustilojen TV ja videovarustus on yhä yleisempää

Opettajien tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä koskevaan täydennyskoulutukseen on panostettu merkittävästi jo kohta kymmenen vuotta. Jyväskylän yliopiston, viime viikolla julkaistun opettajien täydennyskoulutusta koskeneen tutkimuksen mukaan,

- vuosien 2003-2005 välillä 45 % opettajista ja 55 % rehtoreista on ilmoittanut osallistuneensa tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä opetuksessa koskevaan koulutukseen 1-14 päivää.
- Yli 15 päivää kestävään koulutukseen on osallistunut 7 % opettajista ja rehtoriesta.
- Yllättävää on, että vuosina 2003-2005 tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutukseen ei ole osallistunut lainkaan 46,5 % opettajista ja rehtoreista 37 %.

Onko aika ajamassa jo pikkuhiljaa koulutuskysynnän ohi? Viime sunnuntain Helsingin Sanomat kertoi, että parina viime vuonna yli 60-vuotiaiden kiinnostus etenkin internetiä kohtaan on kasvanut valtavasti. Mitä nuoret ja opettajat edellä, sitä vanhemmat ja isovanhemmat perässä.

Opettajat tarvitsevat edelleen sekä teknistä että pedagogista tukea kaikissa oppilaitoksissa. Pedagoginen tuki on välttämätöntä korkeatasoisen opetuksen jatkuvan uudistumisen

kannalta. Myös teknistä tukea tulee olla riittävästi oppilaitosten saatavilla, jotta järjestelmät voidaan pitää jatkossakin toimintakunnossa. Käyttäjien tulee saada riittävästi opastusta ja tukea uuden tekniikan käyttöön ja tietoturvallisuudesta huolehtimiseen. Oppilaitosten ylläpitäjien vastuuta asioista huolehtimiseksi ei tule vähätellä. Nämäkin asiat on vihdoinkin saatava kuntoon - viimeistään nyt.

Lukuisten määräaikaisten verkko-opetusprojektien päättäminen tai vakiinnuttaminen on osoittautunut haasteelliseksi. Tietoyhteiskuntakehitys on ollut erilaisten projektien kulta-aikaa. On olemassa asioita, jotka on selkeintä erottaa omaksi, määräaikaiseksi projektikseen. Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisessä opetuksessa ja laajemmin koulujen ja oppilaitosten arjessa kyse ei kuitenkaan ole enää määräaikaisesta projektista vaan muutoksesta, joka elää jatkuvasti, saa uusia muotoja ja muuttaa hitaasti mutta varmasti koko oppilaitoksen toimintakulttuuria. - *Julistaisinkin tietoyhteiskunnan projektina päättyneeksi.*

Hyvät naiset ja herrat,

Suomi kuuluu kehittyneimpien tietoyhteiskuntien joukkoon koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen mittareilla mitattuna. Maassamme on saavutettu hyviä tuloksia koululaisten oppimistuloksilla mitattuna, ja tutkimus- ja tuotekehitykseen suunnatut menot ovat kansainvälisesti verrattuna korkeat. Myös julkisen hallinnon sähköisten palvelujen vertailuissa sijoitumme kärkimaiden joukkoon. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään arjessa yhä laajemmin. Väestön tietoyhteiskunnasta syrjäytymisen kokemukset ovat vähentyneet ja sähköinen asiointi on omaksuttu laajasti muutamassa vuodessa käyttöön. Tieto- ja viestintävälineistön tekninen kehitys on ollut nopeaa ja uudet innovaatiot ovat käyneet kaupaksi. Hyvä näin, mutta jälleen on taas luotava katse tulevaisuuteen. Haasteet eivät lopu.

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa on tämän kevään aikana ryhdytty kokoamaan kansallista tietoyhteiskuntastrategiaa ja tahtotilaa tietoyhteiskunnan kehittämiseksi vuoteen 2015 asti. Siinä pyritään asemoimaan Suomea kansainvälisesti sekä hahmottamaan tulevaisuuden "avainkehitysnäkymiä" ja muutosvoimia. Strategian kantaviksi ajatuksiksi on tässä vaiheessa valittu innovatiivisuus, ihmisläheisyys sekä kilpailukyky.

Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelman neuvottelukunnan piirissä olemme käynnistäneet niin ikään visio 2015 työskentelyn. Ensimmäisessä vaiheessa neuvottelukunnan jäsenet ovat koostaneet oman sidosryhmänsä kannalta tärkeäksi näkemiään asioita ja kehityssuuntia. Niiden pohjalta työ jatkuu.

Ensimmäisten käytyjen keskustelujen jälkeen näyttää siltä että vision rakennuspalikoiksi ovat muotoutumassa ainakin seuraavat aiheet:

- Erilaisten verkostojen merkitys tietoyhteiskunnan rakentamisessa korostuu enemmän kuin tähän mennessä on osattu huomioida eri rakenteissa
- Osaaminen ja innovaatiot ovat keskeisiä menestymisen kannalta myös jatkossa. Yhä tärkeämpää on voida luottaa siihen että oppilaitoksissa, työelämässä ja järjestöissä huolehditaan riittävän laadukkaasta osaamisesta elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti
- Infrastruktuurista huolehtiminen on tärkeää. Investoinnit halutaan täysimääräiseen käyttöön ja varmistaa yhteiskäyttö laajasti.
- Tekijänoikeudet ja erilaiset käyttöoikeudet elävät ja muuttuvat aikaisempaa tiiviimmin yhteiskunnan vaatimusten - ei vain viihdeteollisuuden mukaan
- Sisällöt muotoutuvat joustavammin eri tavoin jaettavaksi ja hyödynnettäväksi. Verkkoaineistojen käytön trendi jatkaa voimakasta kasvua. Kaksiulotteinen materiaali muuntuu yhä useammin kolmiulotteiseen tarkasteluun sopivaksi, aikaisemmin kehitetyt, ns. 'yhden asian sisällöt' suunnitellaan lähtökohtaisesti jo monipuoliseen käyttöön.
- Rahoitus ja investoinnit edellyttävät aikaisempaa selkeämpiä ohjelmia ja ratkaisuja. Myös kokonaan uudentyyppiset rahoitusmallit tulevat harkittaviksi.
- Tilastointi ja rekisterit elävät käyttäjien ehdoilla. Luotettavien perusrekistereiden monikäyttöisyys ja automatisointi edellyttää entistä mittavampia investointeja. Tiedonkeruun kuormittavuus saatetaan aisoihin.
- Jaksamiseen, hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen kiinnitetään jatkossa aikaisempaa kohdistetummin enemmän huomiota.

Prosessissa hahmottuva tulevaisuudenkuva muotoutuu kevään ja kesän aikana. Kuten aina, emme varmastikaan osaa hahmottaa kaikkia tulevaisuuden toimintaympäristössä

tapahtuvia muutoksia, mutta monessa asiassa kehityksen suunta on hyvinkin helposti nähtävissä. Näkemys toivotun kehityksen suunnasta on yllättävän yhtenäinen.

Hyvät ITK-päivien osanottajat,

Tänään pääosassa ovat kuitenkin tämän hetken tulevaisuuden tekijät. On tullut aika palkita Verkko-opetuksen kehittämisen palkinnon saajat.

Opetusministeriö ja Opetushallitus ovat jakaneet verkko-opetuksen kehittämisen laatupalkinnot vuodesta 2002 alkaen. Palkitut hankkeet ovat saaneet positiivista huomiota ja uskomme, että palkintojen merkitys myös hankkeiden vastuuhenkilöille on tärkeää. Yksi palkitsemistamme hankkeista menestyi myöhemmin Pääministerin parhaat käytännöt -kilpailussa saaden oman sarjansa pääpalkinnon.

Tänä vuonna palkinnot jaetaan siis viidennen ja samalla viimeisen kerran. Tässäkin siis onnistunut projekti julistetaan myös päättyneeksi.

Laatupalkinnon tavoitteena on ollut

- edistää ja tukea verkko-opetuksen kehittämistä ja verkko-opiskelua
- edistää laadukkaiden verkko-opetuksen sisältöjen kehittämistä
- kannustaa verkko-opetuksen järjestäjiä toimintansa jatkuvaan kehittämiseen ja arviointiin
- tehdä tunnetuksi korkealaatuisia, innovatiivisia ja onnistuneita verkko-opetuksen käytäntöjä, jotka soveltuvat muidenkin koulutuksen järjestäjien hyödynnettäviksi
- sekä lisätä verkko-opetuksen myönteistä julkisuutta ja arvostusta.

Palkintojen valintaprosessia muutettiin hieman tänä vuonna. Tällä kertaa opetusministeriö ja Opetushallitus pyysivät verkko-opetuksen asiantuntijoilta kolme (3) ehdotusta per asiantuntija laadukkaista verkko-opetuksen ja/tai verkkomateriaalin toteutuksesta.

Ehdotusten saavuttua opetusministeriön Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelman sihteeristö perehtyi ehdotuksiin ja valitsi viisi hanketta ehdolle palkinnon saajiksi. Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelman ohjausryhmä

valitsi palkittavat kolme hanketta sihteeristön tekemän ehdotuksen ja laadittujen perustelujen pohjalta.

Tänä vuonna palkitaan kolme erinomaista hanketta 5 000 euron palkinnolla ja jaettavalla kunniakirjalla.

Palkittavat hankkeet:

1. Yleissivistävän koulutuksen sarjassa palkitaan

Monikulttuurisen opetuksen virtuaalikoulu – MOPED, josta vuonna 2006 vastaavat Tampereen ja Turun kaupungit sekä Vuolijoen kunta. Mukana hankkeessa toimii omalla rahoituksellaan myös muita kuntia.

Sivuston tavoitteena on julkaista tietoa ja materiaalia maahanmuuttajaopetuksen avuksi Suomessa sekä tarjota oppimisasihoita ja muuta materiaalia oppitunneilla käytettäväksi. Mukana on mm. aineistoa suomen kielen ja historian opiskeluun, sanastoja reaaliaineiden opiskelun tueksi sekä materiaalia itsearviointiin.

Palkinnon perusteluissa mainitaan sivuston olevan laaja materiaali- ja informaatiopankki, joka toimii myös erinomaisena verkostona informaation välityksessä. Sen verkkomateriaali on suunniteltu ja toteutettu erityisesti maahanmuuttajaoppilaille, mutta materiaalia käyttävät myös erityisopetuksen opettajat sekä Ruotsin suomalaiskoulut suomen kielen opetuksessa.

2. Ammatillisen koulutuksen sarjassa palkitaan

Datanomikoulutuksen verkkopainotteiset opinnot – Mäntän malli, josta vastaa Mäntän seudun koulutuskeskus

Mäntän malli tarjoaa mahdollisuuden suorittaa koko datanomin tutkinto verkossa. Pääpaino on verkko-opiskelussa ja työssäoppimisessä, mutta myös lähitapaamisia

järjestetään tarpeen mukaan. Kyseessä on malli, jota voi levittää ja jonka avulla opinnot voi suorittaa kuka tahansa.

Perusteluina palkinnolle mainitaan, että kyseessä on yksi ensimmäisistä suomalaisen ammatillisen koulutuksen järjestäjistä, joka toteuttaa mahdollisuuden suorittaa ammatillinen perustutkinto kokonaan verkko-opiskeluna. Erinomaisena nähdään myös se, että ohjausta järjestetään monipuolisesti käyttäen perinteisen etäohjauksen lisäksi uusimpia teknisiä mahdollisuuksia kuten verkko-oppimisalustaa, messengeriä ja skypeä.

3. Korkeakoulujen sarjassa palkitaan

Akateemiset opiskelutaidot eli Verkosto-Vatti, jota koordinoi Oulun yliopisto. Mukana toteutuksessa ovat myös Lapin yliopisto, Vaasan yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Akateemiset opiskelutaidot -verkkokurssin tavoitteena on tukea opiskelijaa löytämään oma roolinsa tiedeyhteisön jäsenenä, perehdyttää opiskelija yliopistoon ja omaan tieteenalaansa sekä tukea ja ohjata opiskelijaa kehittämään omia oppimaan oppimisen taitoja.

Yhtenä kurssin tavoitteena on myös perehdyttää opiskelija verkko-opiskeluun, jota käytetään yhä enemmän korkeakoulukurssien yhteydessä.

Perusteluina palkinnolle mainitaan, että opintojakson kehittäminen on käynnistynyt opiskelijoiden tiedostetuista tarpeista. Sivusto on kaikille avoin ja oppimateriaali on laadittu siten, että se käy kaikkien alojen yliopisto-opiskelijoille. Ohjattuna kurssia tarjotaan sekä uusille perusopiskelijoille että avoimen yliopiston opiskelijoille.

Kurssia ja sen laatua on kehitetty jatkuvasti sekä opiskelijapalautteiden että tutorpalautteiden pohjalta jokaisen toteutuskerran jälkeen.

Onnea kaikille laatupalkinnon saajille.

